

N:o 14.

Ank. till Riksd. kansli den 1 mars 1909, kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående lättnader för delning af hemman.

Uti en inom Andra Kammaren afgifven, till lagutskottet hänvisad motion, n:r 181, hafva herrar *C. J. Öberg* och *Z. Aslund* anført följande:

»Enhvar, som något känner till de åtgärder, som erfordras för att få ett visst jordområde sönderdeladt medelst klyfning, styckning eller afsöndring, så att däraf mindre områden erhållas, lämpliga till smärre jordbrukslägenheter eller egnahemslotter, torde också noggsamt känna till de svårigheter, som gällande bestämmelser och formaliteter ställa i vägen för en sådan delning. Därför händer det ej sällan, att en person, som har lämplig jord för dylika jordbruks- eller egnahemslägenheter, ryggar tillbaka för svårigheten att få en delning af sitt hemman till stånd, liksom äfven mången, som skulle önska komma i besittning af en sådan mindre jordlott, på grund af samma svårigheter afstår från tanken därpå. Då emellertid ett sådant sträfvande att skapa egna hem måste anses vara fullt öfverensstämmande med statens sanna intresse och därför väl förtjänt af erkännande och understöd, torde också genom ändrade bestämmelser på lagstiftningens väg all möjlig lättnad böra beredas i fråga om hemmansklyf-

ning och jordafsöndring. Redan föregående års Riksdag har visat sig behjarta denna sak beträffande jordafsöndring. Och det är att hoppas, att innevarande Riksdag ej skall ställa sig afvisande gentemot den tanke på aflägsnandet af de förnämsta hindren för hemmansklyfning, som vi härmed velat framföra.

Enligt nu gällande skiftesstadga och förordning om hemmansklyfning kan delning af ett hemman i tvenne eller flera delar endast i det fall erhållas, då afhandling finnes upprättad, som visar, att detsamma äges af flera personer. Men om blott en ägare finnes till ett sådant, och han önskar, medan det ännu befinner sig i hans ägo, få det lagligen sönderdeladt i flera delar för att sedermera upplåta dessa till olika personer, så är detta icke möjligt. Man skulle kunna tänka sig, att en fader skulle vilja, medan han ännu lefver samt har hälsa och krafter i behåll, låta verkställa laga delning af sitt hemman och få för hvarje del fastställd dess skatt, areal och belägenhet för att sedan lättare kunna föranstalta om dess bebyggande, så att hans barn, då de kommit till den ålder, att de ville bilda ett eget hem, också med lätthet kunde finna ett sådant. Nog skulle härigenom det uppväxande släktet lättare kvarhållas vid modernäringen, jordbruket, i stället för att, såsom nu i alltför många fall sker, öfvergå till det industriella arbetet.

Sedan Riksdagen i sin skrifvelse den 8 april 1908, n:o 108, i anledning af motion inom Andra Kammaren hos Kungl. Maj:t anhållit, att det snarast möjligt måtte utredas, i hvad mån större lättnad må kunna beredas för utbrytning af jord från vederbörande stamfastighet, och därvid skulle tillses, huruvida afsöndring för alltid kunde medgifvas, äfven om afhandling därom ej föreläge, samt därmed erkänt denna nya princip, synes det oss, som man utan olägenhet skulle kunna utsträcka den begärda utredningen till att äfven få gälla klyfning eller delning af stamhemman. Såsom stöd härför torde med fullt fog kunna åberopas de skäl, som ligga till grund för Riksdagens förberörda skrifvelse.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt tillåta vi oss vördsamt föreslå, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t snarast möjligt låta utreda, i hvad mån större lättnader må kunna beredas för laga delning af stamhemman, samt för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill en sådan utredning må föranleda.»

*Utskottets
yttrande.*

Såsom motionärerna framhållit medgifver icke gällande lagstiftning klyfning af hemman eller lägenhet, så länge fastigheten befinner sig i en och samma ägares hand. Hemmansklyfningen i likhet med laga skifte förutsätter nämligen två eller flere ägare till den fastighet, som skall klyfvas.

För att bland annat befordra uppkomsten af smärre till egna hem lämpade fastigheter infördes emellertid år 1896 det nya jorddelningsinstitutet ägostyckning. Med användande häraf blef det möjligt, äfven där fastigheten tillhör allenast en ägare, att erhålla styckning af densamma i två eller flera lotter, sålunda att viss till gränserna bestämd ägovidd utlägges till hvarje lott. Ägare har därjämte tillerkänts rätt att, med iakttagande af lagens bestämmelser i öfrigt, afgöra, huru delningen skall verkställas. Föremål för ägostyckning äro dels alla under enskild äganderätt varande hemman eller hemmansdelar, som få klyfvas, med viss angifven begränsning, dels ock hvarje under särskildt nummer i jordeboken upptagen lägenhet, som ej tillkommit genom afsöndring. Dylik förrättning skall verkställas af landtmätare med tillämpning, där ej annorlunda finnes i lagen bestämdt, af skiftesstadgans föreskrifter. Vid sådan styckning af i mantal satt jord skall mantalet fördelas mellan de olika lotterna, och skall, om styckningen afsett lägenhet, bestämmas det inbördes förhållande, efter hvilket lotterna skola deltaga i utgörandet af lägenhetens allmänna utskylder och besvär. Sedan ägostyckningen blifvit fastställd, kan icke någon rubbning i uppdelningen ske utan vederbörande fastighetsägares samtycke. I och med denna form för ägodelning lär en enligt utskottets förmenande ett medel vara gifvet, hvilket i afseende å förfarandets enkelhet erbjuder väsentliga företräden framför hemmansklyfningen och därför ock i allmänhet i sådana fall, som af motionärerna åsyftas, vida mer än en hemmansklyfning synes ägnadt att underlätta och befordra delningen af hemman.

Om således redan enligt gällande lagstiftning ägostyckningsförfarandet erbjuder en i förevarande afseende enligt utskottets tanke i allmänhet tillfredsställande form för delning, vill utskottet därjämte framhålla, huru som Riksdagen nästlidet år i skrifvelse till Kungl. Maj:t uttalat sig för ytterligare en lättnad i afseende å jorddelningen, som i hög grad synes ägnad att gå motionärernas önskan till mötes. Enligt gällande rätt kan afsöndring ej ske, med mindre än att en upplåtelse af den blifvande lägenheten föreligger. Ej heller kan, såsom nämnt, en genom afsöndringen tillkommen lägenhet blifva föremål för ägostyckning. I anledning af väckt motion om ändring af 20, 21 och 22 §§ i lagen den 27 juni 1896 om hemmansklyfning, ägostyckning och jordafsöndring anhöll emellertid, på lagutskottets hemställan, 1908 års riksdag i skrifvelse till Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t ville snarast möjligt låta utreda, i hvad mån större lättnader kunde beredas för utbrytning af jord från vederbörande stamfastighet, samt för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill utredningen kunde föranleda. I denna skrifvelse anförde Riksdagen bland annat, att det syntes Riksdagen, som

om föreskriften, att afhandling rörande afsöndring skulle föreligga — d. v. s. föreskriften att jorddelning genom afsöndring förutsätter skilda jordägare — för att fastställelse å afsöndringen skulle kunna meddelas, kunde utan olägenhet borttagas, äfvensom att det enligt Riksdagens uppfattning borde tagas under allvarligt öfvervägande, huruvida icke ägostycknings- och afsöndringsförfarandet lämpligen kunde samarbetas till ett institut, därvid det icke borde ifrågasättas annat, än att denna nya form för uppdelning af jord skulle medföra samma trygghet med hänsyn till blifvande skifte som en ägostyckningsförrättning. Blir detta af Riksdagen uttalade önskemål i lagstiftningen tillgodosedt, har ännu en utväg i den af motionärerna åsyftade riktning blifvit beredd.

Skulle emellertid härutöfver ett verkligt behof kunna i vissa fall föreligga att enligt de för laga skifte gällande bestämmelser klyfva jord, som befinner sig i en ägares hand, läser ett dylikt behof, i den mån det samma kan vara däraf förtjänt, vinna vederbörligt beaktande af den utaf Kungl. Maj:t den 5 oktober 1906 tillsatta kommittén för revision af skiftesstadgan och därmed sammanhängande författningar, hvilken kommitté ännu icke afslutat sitt arbete.

På grund af hvad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 1 mars 1909.

På lagutskottets vägnar:

ERNST TRYGGER.

Herrar *Fahlén* och *Widén* hafva begärt få här antecknadt, att de icke deltagit i detta ärendes behandling inom utskottet.